

Prof. dr hab. Ryszard Cymerman, prof. zw.
Wydział Geodezji, Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa
UWM w Olsztynie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. Zdzisława Kaczmarskiego
nt.: „Studium porównawcze wartości wybranych parków wiejskich powiatu świdnickiego”
wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Heronima Olenderka
na Wydziale Leśnym - Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

I. Wstęp

Parki to niepowtarzalna przestrzeń wykreowana przez człowieka, które swoją odmienność przestrzenną zawdzięczają wyobraźni projektantów, ich wrażliwości środowiskowej i estetycznej oraz konieczności ochrony przyrody. Głównym tworzywem przestrzennym w parku są rośliny, a w zasadzie drzewa i rzeczywiście jak napisał Autor we wstępie, ich cechą charakterystyczną jest to, że brakuje dla nich odpowiednika, który mógłby zastąpić ich dobroczynny wpływ. Parki, tak jak każda inna przestrzeń, posiadają określone walory ekonomiczne, środowiskowe, społeczne i historyczne. Należy tu wspomnieć, że unikatowość przestrzeni jest tworem kompozycji przestrzennej i materiału tworzącego – głównie drzew i dlatego wartość drzew może wyznaczać wartość całego parku.

Recenzowana praca, najogólniej mówiąc, dotyczy opracowania **zintegrowanej metodyki określania wartości parku** (głównie drzew w parku), z ukazaniem możliwości jej wykorzystania do działań konserwatorskich związanych z rewitalizacją.

II. Ocena merytoryczna

1. Dobór tematu i poprawność jego sformułowania

Podjęty problem jest ważny i aktualny, szczególnie w kontekście zabezpieczenia walorów historycznych i ekologicznych parków. Na omawianych obszarach nie da się wprowadzić zakazów typowo ochronnych charakterystycznych dla zabytków, gdyż główne tworzywo (rośliny) jest

organizmem żywym i ochrona polega tu głównie na dbaniu o zdrowie roślin. Porównanie stanu i zmian jakie zaszły w okresie kilkunastu lat w wybranych parkach będzie dowodem działań tam prowadzonych i oceną stanu (kondycji) znajdujących się roślin w parku. Wartość (stan) drzew jest wyznacznikiem stanu parku. W tym też kontekście uważam podjęty temat za przydatny i to nie tylko dla rozwoju wiedzy, ale także w aspekcie możliwości aplikacyjnych. Sformułowanie tematu jest poprawne i nie wnoszę uwag.

2. Określenie celów i ich realizacja

Celem głównym prowadzonych badań według Autora jest: *przedstawienie zmian, jakie zaszły na przestrzeni osiemnastu lat, w dwóch zabytkowych parkach leżących w powiecie Świdnickim. Poza tym celem jest także próba opracowania zintegrowanej metody określania wartości parku, w kontekście wymaganych w nim działań*

Cel główny jest sformułowany poprawnie.

Przyjęte hipotezy badawcze, a szczególnie dotyczące związku:

- zmian w parku i działań rewaloryzacyjnych;
- wartości dendrologicznej i wartości krajobrazowej;
- wartości drzew i wartości parku

uważam za postawione trafnie. Weryfikacja tych hipotez jest realizowana poprzez porównanie zmiany stanu walorów dwóch parków na przestrzeni 18 lat. Warunkiem doboru obiektów badawczych było istnienie danych archiwalnych umożliwiających dokonanie historycznej oceny dendrologicznej.

Przedmiotem badań były dwa parki wiejskie położone w powiecie Świdnickim:

- zespół pałacowo-parkowy w Gardzienicach
- park dworski Borek w Gardzienicach Drugich

W końcowej części pracy Kandydat przedstawił także propozycję metody wyceny wartości parku, metody autorskiej opartej na sumowaniu wartości gruntu i jego części składowych.

Na podstawie analizy treści pracy, mogę stwierdzić, że **założony cel badań został osiągnięty**.

3. Ocena doboru literatury

Cytowana literatura obejmuje 110 pozycji bibliograficznych, w tym 21 obcojęzycznych, 5 aktów prawnych. Bibliografia dotyczy trzech głównych wątków: architektury krajobrazu, wartościowa-

nia drzew i projektowania parków. Wybrana literatura zawiera najistotniejsze osiągnięcia w zakresie przedmiotu rozprawy. **Dobór literatury oraz formę jej przedstawienia oceniam pozytywnie.**

4. Ocena własnego wkładu, nowości zawarte w pracy

Praca zawarta jest na 133 stronach, w tym 124 stron tekstu; pozostałe to strony zawierające informacje redakcyjne (spis treści, literatura). Tekst podzielony jest na 8 rozdziałów. Najistotniejsze osiągnięcia rozprawy są zawarte w rozdziałach: 3, 5, 6 i 7.

⇒ rozdział 3 zawiera metodykę badań;

⇒ rozdziały 5, 6 i 7 zawierają wyniki badań.

Waloryzacja parków składa się z dwóch waloryzacji:

1. Waloryzacji dendrologicznej parku.
2. Waloryzacji krajobrazowej parku.

Przy waloryzacji dendrologicznej poszczególnych drzew wykorzystano metodę Rokoszy.

Waloryzacja dendrologiczna parku przebiegała w pięciu etapach:

- etap I – określenie potencjalnej wartości dendrologicznej (PWD) poszczególnych drzew;
- etap II – określenie rzeczywistej wartości dendrologicznej (RWD) każdego drzewa;
- etap III - kwalifikacja każdego drzewa do jednej z pięciu klas rzeczywistej wartości dendrologicznej;
- etap IV – obliczenie wartości dendrologicznej parku (WDP) jako ilorazu liczby drzew klasy I do ogólnej liczby drzew w parku;
- etap V – kwalifikacja parku do jednej z trzech klas wartości dendrologicznej.

Tu moja uwaga dotycząca metodyki: proszę o wyjaśnienie dlaczego do obliczenia WDP w liczniku bierze się tylko liczbę drzew klasy I, a nie uwzględnia się klas II-V. Czy nie poprawniej byłoby wprowadzić wagi za poszczególne klasy i uwzględnić także drzewa pozostałych klas. Moim zdaniem drzewa w klasie II też mają duże walory dendrologiczne.

Waloryzacja krajobrazowa parku została wykonana metodą oceny piękna scenerii (SBE), opartą na analizie fizjonomii krajobrazu. W każdym parku wyodrębniono cztery podobszary i dla każdego podobszaru wykonano po 5 fotografii (poruszając się w losowo wybranym kierunku). Z pozyskanych zdjęć utworzono prezentację multimedialną i poddano ją ocenie przez 107 obserwatorów, którzy mieli za zadanie ocenić piękno krajobrazu każdej sceny w skali od 1 do 10 (10 – to

walory najwyższe). Wyniki takiej oceny zostały uśrednione dla poszczególnych podobszarów i następnie poszukiwano zależności między wartością estetyczną a dendrologiczną obliczając współczynnik korelacji liniowej Persony.

Przedstawioną metodykę w tym zakresie oceniam pozytywnie.

W rozdziale 5 Autor przedstawia charakterystykę badanych parków, z podaniem ich historii i cech przestrzenno-krajobrazowych – rozdział interesujący i dobrze opracowany.

W rozdziale 6 zaprezentowano wyniki oceny wartości dendrologicznej drzew w badanych parkach w dwóch okresach czasowych (Gardzienice w roku 1996 i 2014; Borek w roku 2000 i 2014) oraz wyniki waloryzacji krajobrazu tych parków. Z badań wynika, że w analizowanych parkach w okresie rozpoczęcia prac badawczych było 765 drzew, a w roku 2014 tylko 443, co oznacza, że ubyło łącznie 322 drzew.

Wartości dendrologiczne badanych parków przedstawiają się następująco:

Nazwa parku	Rok 1996 lub 2000	Rok 2014
Gardzienice	0,28	0,46
Borek	0,42	0,57

Z przeprowadzonych badań wynika, że wartości dendrologiczne parków uległy znacznej poprawie, co jednak budzi zdziwienie w odniesieniu do tego, że liczba drzew w parkach uległa dużemu zmniejszeniu.

W tym miejscu powstaje moja wątpliwość i prosba o ustosunkowanie do poniższej uwagi. Metoda Rakoczy nadaje się do oceny dendrologicznej drzewa, ale czy można ją przenieść na ocenę dendrologiczną zespołu drzew w parku, nie uwzględniając optymalnej liczby drzew, jaka powinna się znajdować w parku (przykład: gdyby przyjąć takie założenie, że w parku o powierzchni 1 ha było 100 drzew, ale tylko 1 w I klasie dendrologicznej, a pozostałe w V klasie, to dla poprawy wartości dendrologicznej wycięto te z klasy V i zostało 1 z klasy I - wartość parku wówczas wyniosłaby 1).

Do waloryzacji krajobrazowej nie wnoszę uwag, uznając ją za autorską i oryginalną. W rozdziale 7 zatytułowanym dyskusja, Kandydat proponuje metodę określania wartości parku, z której wynika, że wartość parku to suma wartości jego części składowych powiększona o wartość 4 współczynników (za wartość dendrologiczną parku, za współczynnik wartości estetycznej, za współczynnik wartości zabytkowej i za współczynnik występowania zbiorników wodnych). Tak określona wartość wyrażona w złotych z pewnością nie jest wartością rynkową ani odtworzenio-

wą. Jest to jakiś rodzaj „wartości parkowej” i tylko za taką może być uznany i wykorzystywany do porównań różnych obszarów parkowych.

Poza tym uważam, że:

- przyjmowanie wartości drzew w parku na podstawie stawek opłat za ich usunięcie i uzależnionych od parametrów podanych w rozporządzeniu Ministra Środowiska jest zbyt pochopne – są one zbyt wysokie;
- współczynnik wartości dendrologicznej powinien odnosić się tylko do wartości drzew, a nie do wartości gruntów i budynków. Dodatkowo powinno się go uwzględnić wprost, a nie dodawać do 1, powodując zwiększenie wartości nawet drzew V klasy wartości dendrologicznej;
- współczynnik powierzchni zbiorników wodnych można pominąć, gdyż zbiorniki wodne, jeśli są, to są już wycenione przy wycenie gruntu, a także uwzględnione przy współczynniku wartości estetycznej.

Moim zdaniem ogólny wzór na wartość parku powinien mieć postać:

$$W_p = (W_G + W_B) \cdot (1 + w_E + w_z) + W_D \cdot w_{WDP}$$

Proszę o ustosunkowanie się do tych uwag.

III. Podsumowanie

Podsumowując stwierdzam, że praca, mimo moich zastrzeżeń metodycznych, stanowi cenny wkład w rozwój badań nad szukaniem sposobów wartościowania przestrzeni, w tym szczególnie terenów cennych pod względem ekologicznym, historycznym i krajobrazowym. Opracowana koncepcja po pewnych modyfikacjach powinna być wykorzystana w praktyce.

W kontekście wymogów formalnych, uważam, że praca spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim (warunkom określonym w art. 13 ustawy z 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595) i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Olsztyn, 2015.04.23.

